

מראי מקומות - יומא

ע.

הראשון (ושלא כמנהגנו), ולכך צריך ברכה אחרת, לפי שבשעה שברך ראשונה לא היה ספר השני לפניו, אבל כיון שהיתה דעתו לקרות גם בספר זה, מבואר באו"ח (ר"ז) שבאופן זה אינו מברך שנית. ותירץ, שכיון שנתקנה מפני כבוד התורה, זהו כבודה לברך על כל ספר בפני עצמו.

ובט"ז (י"ד רע"ט, ב) האריך בזה, וכתב, שהכהן גדול צריך לברך ברכה אחרת, כיון שיש לפניו שתי מצוות, קריאה בספר זה וקריאה בספר זה, ועל כל מצוה צריך לברך, ולא שייך לומר בזה שכיון שהיה יודע שיש לפניו שתי מצוות יברך על אחת ויכון לפטור האחרת. ודומה לבית הכנסת שיש כהן ולא לוי, שהגם שיודע הכהן שיעלה שתי פעמים לתורה, מברך שנים, כיון שהם שתי מצוות נפרדות. ומה שאין הכהן גדול מברך על קריאתו בעל פה, הוא משום שלא תקנו ברכה על קריאה בעל פה [ויש להעיר, שמשמע שאילו היה גולל וקורא עוד בספר זה לא היה מברך שוב, וכי רק מפני שהם שני ספרים חשובים הם כשתי מצוות, וצ"ע].

ה. משום ברכה שאינה צריכה

הריטב"א הביא בשם התוספות (והוא בתוספות ישנים) שמכאן יש ליתרה, שהשוחט בהמות או עופות רבים יחד, אסור לו לשוח בין שחיטה לשחיטה, מפני שיצטרך לחזור ולברך כיון ששח בינתיים, והרי זו ברכה שאינה צריכה. אולם בשם הרמב"ן כתב שמותר לו לשוח, ואינו צריך לחזור ולברך, כיון ששיחה של רשות אינה הפסקה אלא כששח בין הברכה למעשה המצוה, אבל אם כבר התחיל במעשה המצוה שוב אין זה הפסק.

ו. ושאר התפלה רנה תחינה ובקשה

כ' המהרש"א ש"רנה' קודמת ל'תחנה' ו'בקשה', ובקשתן היינו שצריכים להוושע.

ז. ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו וכו'

בשו"ת תשובה מאהבה (כ"א) הקשה לרבו הנודע ביהודה, מדוע לא הזכיר הרמב"ם ענין זה שהביאו ספר תורה מביתם, והשיב לו שכיון שאין בזה דין או דת לא היה להרמב"ם להביאו. אלא שהקשה, שהרי הרמב"ם הביא מנהגים, וכמו המנהג שנהגו אנשי ירושלים שיוצא אדם מביתו שחרית ולולב בידו, נכנס לבית הכנסת ולולב בידו וכו', ומדוע לא הזכיר גם מנהג זה. ובהערות להגרי"ש כתב לחלק בין מנהג שיש בה ענף מצוה, שהוא הידור בקיום המצוה, ובין מנהג שאין שייך בו שום שורש וענף מצוה כלל, שהרי כבר גמרו את מצות הקריאה, ומה עשו עוד בהבאת הספר תורה שלהם, ואינם אלא כבאים לומר קיימנו מצוה, וכיון שאין בזה ענין של מצוה, לא הביאו הרמב"ם.

ח. ויום טוב היה עושה

הקשה המאירי (סוף ד"ה וזהו), כיצד היה מכין סעודה לצורך היום טוב במוצאי יום הכיפורים, והרי בערב יום הכיפורים לא ידע אם יצא בחיים או לא. ותירץ שלא היה זה סעודה ממש, אלא מיני פרפראות, שאין צריך לזה הכנה כל כך, או שהיה בוטח בקונו והכין על הספק, או שבאמת לא היתה הסעודה במוצאי יום הכיפורים אלא למחרת.

א. כדי שלא להוציא לעז על ספר תורה

פירש רש"י, כשוראין אותו קורא פרשה שלישית על פה, יהו סבורים שספר תורה חסר אותה פרשה. והקשה הרש"ש, שאם כן מה מתקן באמרו 'ותר' וכו', עדיין יסברו שפרשה זו חסרה, שהרי גם בלא אמירתו רואין שכתוב בו יותר. וכתב לפרש, שכוונתו לומר יותר ממה שקריתי לפניכם בענין זה כתוב כאן.

ב. לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד הציבור

נפסק בשלחן ערוך (או"ח קמ"ד) שאם אין להם אלא ספר אחד וצריכים לקרות בשני ענינים, גוללין אותו, וידחה כבוד הציבור. והקשה המגן אברהם (י) מדוע זה שונה מכהן גדול שהתירו לקרות על פה ולא התירו לגלול בצבור, ואף כאן יקראו על פה ולא יגללו. ותירץ, שקריאת כהן גדול במקדש במקום כל ישראל, והם לא מחלו על כבודם, אבל בבית הכנסת שיש אנשים מועטים, מסתמא הם מוחלין על כבודם כדי לקיים מצות קריאת המפטיח.

ובכתית למאור כתב שעל פי דברי התוספות ישנים בשם הריטב"א מיושב, ולכאורה כוונת התוספות ישנים כפי שכתב הריטב"א, שבירושלמי הקשו מדוע גוללין לפרשת אמור ולא לפרשת פנחס, וביאר הריטב"א כוונת התירוץ שם, שאך בעשור התירו לגלול ולא חשו לטורח ציבור כיון שהוא צריך לסדורו של יום, אבל לחזור ולגלול ל'אך בעשור' שבפנחס שאינו מעיקר הקריאה, כיון שכבר קרא סדר שבפרשת אמור, אין לגלול. ולפי זה מובן, שכשצריך לגלול לקרות לעיקר סדר היום, גוללין ולא חשו לטורח הציבור.

ובהערות להגרי"ש תירץ, שכאן באו לקבוע כיצד יעשו בכל יום הכיפורים, על זה אמרו שכיון שצריכים או לגלול ולהטריח הציבור או לקרות על פה, העדיפו לקבוע לקרות על פה שלא להטריח הציבור. אבל כשנודמן בית הכנסת שאין להם אלא ספר אחד, כיון שכבר נקבעה תקנה לקרות מתוך הספר, צריכים הם לגלול כדי לקיים תקנה זו, אף שגורמים בכך טורח ציבור. עוד כתב, שלדברי הגבורת ארי שאין קריאת כהן גדול חיוב על הציבור אלא רק על הכהן גדול, יש לחלק, שאין להטריח הציבור כשאינם מחוייבים בתקנה זו, אבל בשאר קריאת התורה המוטלת על כל הציבור, אפשר להטריחם כדי שיקיימו התקנה שגם הם מחוייבים בה.

ג. משום פגמו של ראשון

פירש רש"י, שלא יאמרו חסר הוא. ותמה הרש"ש, שהרי גם אם קורא על פה שייך חשש זה, ולכן תקנו לומר 'ותר ממנה שקריתי' וכו', ואם כן מדוע לא יועיל ליקח ספר תורה אחרת ולומר כן. עוד קשה, שלעיל קראו לזה 'לעז' וכאן 'פגם' ותירץ, ש'פגם' היינו בזיון לראשונה שניחוחה ויקחו אחרת לקרות בה, ולא משום שיאמרו חסר הוא, אלא שהוא בזיון בעצם.

ובתוספות הרא"ש הקשה קושיות אלו, ותירץ, שפגמו של ראשון היינו שלא יאמרו פסול מצא בה. ובאגרות משה (או"ח ח"ב סי' ל"ז) כתב שגם כוונת רש"י היא כן, שאין כוונתו שחסרה פרשה זו, אלא חסר איזה דבר ולכן הספר פסול הוא.

ד. משום ברכה שאינה צריכה

הקשה הרש"ש, שאפילו אם אין מוציאין ספר השני עד שמחזירים